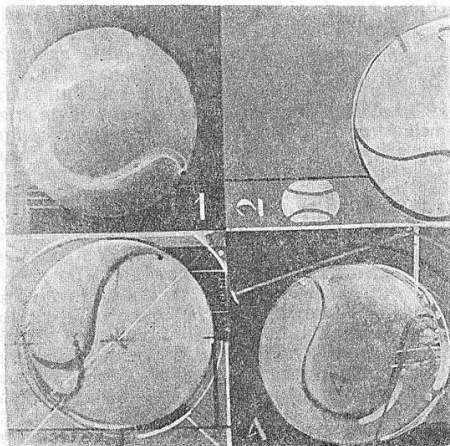

JEDNOMINUTNE NOVELE

BALADA O MOĆI POEZIJE

Na bulevaru je stajala jedna telefonska govornica. Njena vrata su se često otvarala i zatvarala. Ljudi su sređivali svoje zapetljane poslove, nazivali su stambeno preduzeće, ugovarali su ljubavne sastanke, uzajmljivali su novac od svojih prijatelja, ili su pak, svojom ljubomorom, zagorčavali život svojih najdražih. Jedna stara žena, pošto je spustila slušalicu, naslonila se na aparat i plakala. Ovakvi slučajevi, međutim, bili su veoma retki.

Jednog sunčanog letnjeg popodneva, u govornicu je ušao pesnik. Nazvao je jednog urednika, i rekao:

— Evo poslednja četiri stiha!

S jedne prljave ceduljice pročitao je četiri stiha.

— Jao, što je tmurno! — rekao je urednik. — Prepiši to još jednom, ali sa mnogo više vedrine!

Pesnik je uzalud polemisao. Ubrzo je spustio slušalicu i otišao.

Jedno vreme nije dolazio niko, govornica je stajala prazna. Potom se pojavila jedna upadljivo krupna sredovečna gospođa, sa

upadljivo krupnim grudima, obučena u duboko izrezanu haljinu s krupnim cvetovima. Htela je da otvori vrata govornice.

Vrata su se teško otvarala. Isprva nisu htela ni da se otvore, ali su zatim naglo popustila, tako da je gospođa bukvalno odgur-nuta. Na sledeći pokušaj vrata su tako reagovala, da bi se to moglo okvalifikovati i kao noga u zadnjicu. Gospođa se zateturala i nabila se leđima na jedno poštansko sanduče.

Putnici koji su čekali na autobus, skupili su se oko govornice. Izdvojio se jedan muškarac energične pojave, sa aktovkom u ruci. Pokušao je da uđe u govornicu, međutim, dobio je takav udarac, da se rasprostro po pločniku. Sakupilo se još više sveta, palo je nekoliko primedbi na račun govornice, zatim i na račun pošte i gospođe sa krupnim cvetovima na haljini. Pojedini su znali da je u vratima struja visokog napona, po drugima, krupna gospođa i njen saučesnik, hteli su nasilno da isprazne aparat, ali su ih blagovremeno uhvatili. Govornica je još malo slušala njihova bezrazložna nagađanja, zatim se okrenula, i pošla je mirnim koracima niz Rakocijev put. Semafor na uglu upravo je upalio crveno, govornica je stala i čekala.

Ljudi su se osvrtni na njom, ali niko nije ništa rekao. Kod nas ništa ne može da izazove čuđenje, možda jedino nešto što je sasvim normalno. Stigao je i autobus, pokupio je putnike, a govornica je veselo koračala Rakocijevim putem u sunčanom, letnjem popodnevju.

Razgledala je izloge. Malo je dreždala ispred jedne cvečarnice, neki su, navodno, videli kako je ušla u jednu knjižaru, ali je sasvim moguće, da su je zamenili sa nekim drugim. U jednom malom bifeu popila je čašicu ruma, zatim se prošetala Dunavskim kejom i prešla na Margitsiget. Kod ruševina nekadašnjeg samostana ugledala je jednu drugu govornicu. Prošla je pored nje, zatim se okrenula, najposle je prešla na drugu stranu i pristojno, ali uporno je lovila pogled govornice s druge strane. Kasnije, kada se već počelo mračiti, zagazila je u jednu leju ruža.

Šta se desilo u toku noći kod ruševina, šta nije, to se ne može znati, jer je na ostrvu javna rasveta loša. Ali, sledećeg jutra, rani prolaznici su primetili da je govornica pred ruševinama puna poput krvi crvenih ruža, a aparat je čitav davao pogrešne veze. A druge govornice već nigde nije bilo.

Ona je napustila ostrvo pred zorom, i prešla u Budim. Popela se na Gelert, a odavde, preko brda i dolina, uspenjala se na vrh Tromed-planine, spustila se zatim niz njene obronke i pošla drugom. Nikad više nisu je videli u Budimpešti.

* * *

Sasvim van grada, podalje od poslednjih kuća Dubodoline, ali od atara Velekovačke županije još dosta daleko, ima jedan rit, pun poljskog cveća. Velik je tek toliko, da ga jedno dete može optrčati, a da se i ne zaduva, a skriven je među stablima visokih drveća poput planinskog jezera. Suvije je malen da bi ga neko pokosio; zbog toga trava, korov i cveće već sredinom leta dopire do pojasa. To je ono mesto gde se govornica smestila.

Izletnici koji zalutaju ovamo krajem nedelje, veoma se obraduju. Požele da se našale s nekim ko još spava snom pravednika, ili se sete da telefoniraju kući, da se zaboravljeni ključ stavi pod otirač. Uđu u govornicu — koja se malo iskosila na mekanom tlu —, i dok kroz vrata proviruju cvetovi dugih vitkih stabljika, dižu slušalicu.

Aparat, međutim, ne daje liniju. Umesto toga, iz slušalice se mogu čuti četiri stiha, toliko tiho, kao... Aparat ne vraća ubačeni novac, ali se zbog toga još niko nije žalio. (1951).

MUŠKI PORTR

Možda je preterano ako kažem da mi je sudbina naklonjena, ali nemam razloga da se žalim. Kada sam izašao, odmah u me primili za noćnog čuvara, što je u pogledu novca jako malo, ali ni posao nije velik. Opkoljena bodljikavim žicama stoji 5000 balona sumporne kiseline i nekoliko stotina buradi industrijskog alkohola. Moj posao sastoji se u tome da se odavde ništa ne ukrade, a to je samo onda neki biznis, ako čovek pazi da niko ne krade, dok on sam to čini. Nažalost, ja tako nešto ne mogu da radim, pogotovu zbog toga što sam izašao sa amnestijom. Morao sam da gledam za nečim sporednim, a to je bilo dosta teško, s obzirom na moje duševno stanje, jer sam se u vezi s mojim slučajem teško

razočarao, zakleo sam se da od sada nikom ne verujem, sve ću raditi sam, ako treba da gladujem, gladovaću, ali ću se oslanjati isključivo na sopstvene snage.

Imao sam sreće već kod prvih koraka. Video sam jedan oglaš, otišao sam u Serologiju, u Timarsku ulicu. Pitali su, hoću li da dajem krv, da, rekao sam ja, hoću. Od tada nije samo da sam se tu ušančio, već, smem to da tvrdim, ova veza je iz godine u godinu postajala sve plodonosnija.

Sasvim tačnim podacima ne raspolazem, iako vodim zabeleške, ali mi se jednom u velikoj kiši raskvasio taj notes. Ipak, otprilike, od 1951. do danas, dao sam oko 68 litara krvi gore pomenutom institutu. Poznato je, da je u međuvremenu bilo značajnijih kolebanja cena. U početku su davali 30 forinti za decilitar, što za ondašnje prilike nije bila zanemarljiva svota. Tada sam i kupio ovaj šešir, pa čarape, podvezice, ovo, ono. Kasnije, kada su se prebacili na dobrovoljno davanje krvi, snizili su cenu na 25 forinti, iz čega je, naravno, proizašla takva situacija, da su i stare, stalne mušterije napustile institut. Kao što je poznato, 1. januara 1956. podigli su cenu krvi na 50 forinti, i ova tarifa važi i danas.

Činjenica da sam i u vremenima od 25 forinti bez reči nastavio sa davanjem krvi, proizilazi iz mog karaktera, i nisam to činio iz neke računice. Verujem da su me već tada zapazili, jer mi je prišao jedan mladi lekar i raspitivao se o tome, da li bi pristao da pređem na srž. Pitao sam da li srž isključuje krv, ali me je on umirio, mogu bez brige nastaviti s davanjem krvi, od moždine ću imati malu sporednu zaradu, što mi ne bi škodilo. Ne volim nesolidno obučene ljude, a moj tadašnji već bio je već u prilično lošem stanju.

Kako sam čuo, moždina im je potrebna zbog toga, jer u najnovijim istraživanjima u oblasti fizike, dolazi do zračenja koje pre svega napada moždinu, a to se može lečiti isključivo presađivanjem moždine. Što se mene tiče, mislim da sam vrlo dobro pronašao svoju računicu. Daju mi inekciju, čovek oseti samo jedan ubod na grudima, i sa istom iglom s kojom su probili kost, odmah izvlače i moždinu. Svaki put se vadi 5 kubnih santimetara, čija je cena 150 forinti. Ako čovek strogo uzme, to kao svota nije nešto veliko, ali ja ipak ne mislim da je malo, jer, takoreći, novac dobijam ni za šta, jer se količina moždine za tri-četiri meseca savršeno regeneriše.

Radovao sam se uspehu i ni sam nisam verovao da će se moja karijera u institutu nastaviti. A nastavila se! Pre tri godine, isti taj lekar, kome mogu da se zahvalim za moždinu, ponovo mi je prišao. Usled njegove dobronamernosti bio sam među prvima koji su dobili izotopima inficiranu krv. Mogu da tvrdim da sam se i na tom planu pokazao kao solidan. Jer, u jednom takvom naučnom institutu, što je i razumljivo, ne postoji potrebno osećanje za praktično, što koriste razni elementi sumnjive egzistencije izvođeci često najbezobraznije prevare.

To se u početku desilo i kod izotopima inficirane krvi. Kod ovog istraživanja, kao što je poznato, prvog dana izvade 20 kubika krvi, koju odmah posle inficiranja vraćanju nazad u krvotok. Cena 150 forinti. Međutim, to još nije sve. Posle jedan čas, pomoću nekog aparata proveravaju delovanje, i odmah, za kontrolu, vade 5 kubika krvi, to košta 50 forinti. Znači, čovek prvog dana odmah dobija 200 forinti, a potom dolazi samo jedanput nedeljno, i svaki put mu uzimaju po 5 kubika krvi i isplaćuju po 50 forinti. Veoma je žalostno, ali to ne mogu da prećutim, da su se našle osobe, u ne malom broju, koji su primili 200 forinti prvog dana i više i nisu dolazili u institut. Zbog takvih su mnogi eksperimenti propali.

Poučen ovim iskustvom, institut je uveo protivmere. Sada je takva situacija, da se prvog dana isplaćuje samo 50 forinti; ovako, svi dolaze na nedeljne kontrolne preglede, i tek na kraju, kada je rezultat kontrole negativan, tj. kada je infekcija prestala, dobijaju na ruke 200 forinti. Ne govorim ovo zbog toga da bih ja ispao neki poštenjak, ali bih voleo da podvučem to da do ove protivmere nije došlo zbog mog ponašanja.

Ako sve podvučem i saberem, i tako izračunam moj godišnji prihod, ne mogu da kažem da ispadaju neke astronomske cifre. Istina, nisam spomenuo neke manje činioce, koji nisu toliko značajni, ali ipak igraju izvesnu ulogu u mom skromnom budžetu. Tako, svakom prilikom — dakle i kod običnog davanja krvi — dobijam užinu, koja se sastoji od hleba, parčeta sira, jetrene paštete, dva minjona i jedne bočice oranžade. Istovremeno, nadoknađuju mi se i putni troškovi, svakom prilikom dobijam dve efektivne tramvajske karte.

Moje zdravstveno stanje je dobro. Sreća je što sam po prirodi optimista, ali bez toga da svoju budućnost vidim ružičasto. Društim rečima, kao što ni druge ne varam, tako ni sebe ne zamajavam bilo u pozitivnom, bilo u negativnom pravcu. Ako još koju godinu budem uspevao paralelno da dajem i krv i moždinu, u što nema razloga da sumnjam, tada, verujem, bar u bitnim stvarima, neće mi pretiti nemaština.

Sve sam to postigao zahvaljujući isključivo sopstvenim snagama. Ni od koga nisam tražio pomoć, dakle, nisam imao prilike, ni da se razočaram, kao u prošlosti. Značajno je i to, da ne robujem štetnim strastima, čak i ne pušim. Volim da se šetam, uživam u svežem vazduhu, volim večernju gužvu u gradu, njegove raznovrsne izloge. Volim i kišu, kao i tihi sneg. Ne smetaju mi ni velike vrućine. Hodam gologlav. I zimi i leti, umivam se u hladnoj vodi, do pojasa.

I NAJSMELIJI SNOVI SU OSTVARLJIVI!

- Dragi Stevane, onaj treći pas ne vuče.
- Nažalost, moj bič je malo kratak.
- Čini mi se, štaviše, kao da taj pas malo i hramlje.
- Kako da ne hramlje, kada ima samo tri noge.
- Juju, zaista... Nije li surovo upregnuti ubogalijenu životinju?
- Pogledajte bolje, Irena! Svih dvanaest pasa imaju samo po tri noge.
- Juju, jadni.
- Radije žalite mene, Irena! Obišao sam sve strvodere dok sam uspeo sakupiti dvanaest tronogih pasa.
- Možda se ja ne razumem u to, ali čovek može da pomisli da jedan normalan pas može bolje i izdržljivije da vuče.
- To ne poričem. Ali ja sam punokrvni gradski čovek. Šta bih ja sa dvanaest četvoronožnih pasa?
- Valjda ih se ne plašite, Stevane?
- Ja se i komarca bojim. Prema silama prirode moramo biti lukavi. Recimo, da su ovi psi četvoronožni. Recimo, polude, zbog nečega. Recimo, istrgnu uzde iz mojih ruku... Bolje je ne pomišljati na tako nešto, Irena!
- Ja još uvek ne razumem. Ako se plašite pasa, zašto ste ih upregli pred vaš automobil?
- Zbog toga što sam loš vozač.
- To se može naučiti.
- Koliko-toliko, Irena... Čovek i automobil nisu ravnopravni partneri.
- Pogledajte oko sebe. Ne može se videti ni jedan pasji ansambl upregnut pred automobil!
- Nažalost! Jer čovek, nažalost, nije više u stanju da ide u korak sa tehnikom. On je upotrebljiva, jeste, međutim, u suštini, jako je se boji.
- Ja se ne bojim automobila.
- Samo, ova Simka može da dogura i do 150 kilometara na čas.
- Nemojte me mučiti, Stevane... Obožavam brzinu!
- Vi ste pomalo nezajažljivi. Deset dana otkako smo pošli od Pešte, i pogledajte, još malo pa smo u Šiofoku.
- Sa dvanaest pasa, to i nije neki učinak.
- Naravno da nije. Samo što sam ja još u Pešti zavukao ručnu kočnicu.
- Niste li vi malo preterano oprezni?
- To je upravo taj tempo za koji smo mi stvoreni.
- Pogledajte koliki narod! I svako bulji u nas!
- Zavidljivci.
- Oči su im sasvim izbečene!
- Jer vide, da su nam i najlepši snovi ostvarljivi.

Sa mađarskog preveo

Arpad Vicko